Algemene Beschouwingen 2026 : ODE (2000 wrd)

Voorzitter, allen hier aanwezig en inwoners thuis,

Open, **Democratisch** en Eerlijk. Drie simpele, maar fundamentele woorden. De waarden waarom vijf jaar geleden onze politieke beweging ODE is opgericht. Vandaag de dag: drie trotse raadsleden en een groeiende achterban.

Wij geloven dat democratie zich afspeelt **in deze raad én op straat.**

Afgelopen zaterdagen stond ik met fractiegenoten bij winkels in onze kernen. We gingen in gesprek met inwoners. De reacties: 'Wat sjiek datste hie bis. En ech kums loesjtere nao de luij!'

En luisteren deden we.

De hoofdlijn: **tevredenheid**. Inwoners zijn trots op hun dorp, tradities, verenigingen en oes naobersjap.

Maar er is ook behoefte aan **verandering**. Betaalbare woningen voor starters en ouderen, veilige stoepen, minder hardrijders en goede speeltuinen. En bovenal: behoud van ons mooie buitengebied. Het landschap blijkt essentieel voor gezondheid en leefkwaliteit.

Tegelijkertijd horen we **zorgen**. Over individualisering, verharding, kinderen die soms aan hun lot worden overgelaten, megalomane bouwplannen, gebrekkige handhaving en onvindbare gemeentelijke informatie. En in Eijsden: ergernis over het parkeerbeleid.

Deze signalen van de straat houden ons scherp.

In lijn met de **kracht die er is in onze dorpen** en omdat we **realistische ambities** nastreven, dienen wij vanavond 1 amendement en een tien moties in.

College-raadsleden, afgelopen woensdag zat op uw stoel **een kind**!

Onder leiding van kinderburgemeester Floor uit Noorbeek gaat een nieuwe kinderraad werken aan sterkere en **leukere** dorpen. Floor stelde in haar speech een mooie vraag: 'Willen jullie elk besluit door de ogen van de kinderen bekijken? Wat hebben zij eraan?'

Laten we die vraag als **leidraad** nemen bij deze begroting. Worden onze kinderen en onze inwoners hier daadwerkelijk **blij en beter** van?

Het college legde ons uit dat **keuzes** zijn gemaakt om het voor 2027 verwachte financiële tekort om te buigen naar een positief saldo. Daarvoor is de **'ombuigingsladder'** gebruikt, met traptreden als efficiënter werken, inkomsten verhogen en anders organiseren.

ODE vindt dat deze ladder **jaarrond véél scherper kan worden toegepast**.

Drie voorbeelden:

1. **De Poort van het Heuvelland.** ODE wees in juli op een forse provinciale subsidie voor ecoducten. Wat is met die tip gedaan? Niets. Een gemiste kans!
2. ODE benoemde in de raad van mei jl. al serieuze obstakels, zoals bodemvervuiling, juridische beperkingen en flinke verplaatsingskosten van het sportpark. **Toch geven we duizenden euro's uit aan onderzoek** naar een gebied waarvan de uitkomst op voorhand al grote onzekerheden kent.
3. ODE vroeg bij bespreking van het rekenkameronderzoek waarom niet meeliften met monitoring door buurgemeenten? Waarom niet **actiever samenwerken** om kennis te delen en administratieve kosten te besparen?

Omdat deze en andere mogelijkheden onvoldoende zijn benut, grijpt dit college naar de **gemakkelijke oplossing**: 1,25 miljoen euro uit de reserves, een storting van 1,7 miljoen en een directe OZB-verhoging van 4%. De **rekening** van inefficiënte werkwijzen én de ambities van dit college worden bij onze **inwoners** gelegd!

En de **vooruitzichten**? Nog zorgelijker. In de komende 'ravijnjaren' laat deze coalitie de OZB-stijging flink oplopen. Samen met de inflatiecorrectie van ruim 10% leidt dit tot een forse **woonlastenverzwaring**. In 2030 een **cumulatieve** OZB-stijging van in totaal bijna 30%.

Voor een gemiddeld huishouden is dit dan ongeveer **160 euro extra** per jaar. En dat terwijl zorgkosten en energieprijzen ook stijgen en de dagelijkse boodschappen niet goedkoper worden.

Op straat horen we: 'Oei. We hopen dat deze verhogingen niet nodig zijn'.

ODE is diep in de cijfers gedoken. Het college wil geld uit onze reserves inzetten voor vier zaken:

1. Een adequaat **personeelsbestand.** Dat is belangrijk en daar investeert ODE graag in. Onze medewerkers zijn waardevol en verdienen een veilige werkomgeving, sterke leiding en ruimte voor het geven van onafhankelijk professioneel advies. We horen dat er organisatieverandering gaande is en meestal zorgt ook een nieuw college voor een andere wind. Maar gaat het **snel genoeg? Gericht genoeg**? Worden **structurele problemen** opgelost en **werkwijzen** verbeterd? Zo niet, dan is het **weggegooid geld**.

2. **Groen en landschap**. Ook die investering steunen wij van harte. In economische termen: ons landschap is ons *unique sellingpoint*. Ofwel: onze **parel**. Essentieel voor gezondheid, toerisme, biodiversiteit én agrarische natuurverdienmodellen.

Maar waarom investeren we niet veel meer in ecologische verbindingszones, bossen en landschapsbehoud en -herstel? En de gereserveerde 60.000 euro voor de natuurwaardenkaart lijkt ons mager, ook omdat nergens budget staat voor het beheer ervan. Terwijl de kaart cruciaal zal blijken om onze natuur te beschermen, kap en verwijdering te voorkomen en effectieve te handhaven. .

3. **Een calamiteitenfonds** voor herstel van **infrastructuur** na extreme droogte of hevige regenval. Prima. Met het verzoek dit budget niet te beperken tot 125.000 euro per jaar. Bij calamiteiten moet het college daadkrachtig kunnen handelen.

4. Maar dan: 1,3 miljoen bestemmen voor een **pilot economische agenda**. Wat krijgen onze inwoners daarvoor terug? Onze kinderraad zou denken: ‘Wauw wat veel! **Wat gees te daomit doen**?’

Dat vraagt ODE zich ook af. Schriftelijke vragen en de dialoogvergadering gaven ons weinig antwoord. Alles blijft vaag, met continu verwijzing naar de economische visie en zelfs ‘de bakker om de hoek’. Wat ODE betreft kan een **economische visie die de raad nog niet besproken** heeft –gezien de komende financieel pittige tijden – niet de basis zijn om nu 1,3 miljoen euro te voteren.

ODE vindt de **lokale economie belangrijk**. Natuurlijk. We moeten onze bedrijventerreinen onderhouden en verduurzamen, en in gesprek blijven met álle ondernemers. Maar daarvoor is **geen 1,3 miljoen** nodig.

Daarom brengen wij een **amendement** in met als strekking het bestemmingsbudget economie **terugbrengen naar 3 ton** voor reguliere activiteiten. En het **resterende miljoen** inzetten voor zaken waar inwoners om vragen en die ze dagelijks voelen: ons **landschap en het sociaal domein**.

Want ja, ook voor het sociaal domein is meer aandacht nodig. Het is de **grootste kostenpost** in onze begroting en ook nog een **openeinderegeling**. Die moeten we dus **heel goed in de gaten** houden. Zeker omdat de zorgkosten stijgen en de vraag toeneemt. Maar vooral ook omdat de **sociale basis** met al zijn voorzieningen en verenigingen zoveel bijdraagt aan **preventie**.

En laten we -in tegenstelling tot wat we in de begroting lezen- inwoners die zich **vrijwillig inzetten om statushouders welkom te heten** en te begeleiden, faciliteren. Ook financieel. De maatschappelijke opbrengst daarvan is groot. Wij vragen het college om een concrete toezegging.

Naast het amendement een **drietal moties** om onze keuzes te versterken:

Motie Levensbomenbos. ODE wil, in lijn met de Europese wetgeving over **boomkronen**, meer **bosoppervlakte en bomenaanplant**. Deze motie is goed voor biodiversiteit en klimaat, maar heeft ook emotionele waarde. Inwoners kunnen belangrijke levensgebeurtenissen markeren met een eigen boom. **Herdenking** past bovendien bij de bijzondere betekenis van onze Amerikaanse begraafplaats.

Motie Natuurwaardenkaart. ODE pleit voor een **actuele, digitale, voor ieder inzichtelijke kaart** waarop alle waardevolle landschapselementen in onze gemeente staan. Niet alleen het opstellen, maar ook het **structureel beheer** moet geregeld worden. Deze kaart moet bijdragen aan bescherming, handhaving en bij het werken met Inspiratiekader Buitengebied en Omgevingsvisie.

Motie Financieel grip op het sociaal domein. ODE **blijft vragen** om heldere indicatoren en structurele effectmetingen. Bereikt onze zorginzet de juiste mensen, wat kost het ons en wat levert het maatschappelijk op?

Voorzitter, naar de begroting kijkend vallen ons nog meer zaken op. Zoals **geld dat niet geraamd blijkt** en **kansen die niet benut worden**. Daarom maakten we nog **zeven moties** om uw beleid en handelen richting te geven.

De rode draad:

- Focus op goede voorzieningen.
- Betaalbaar, circulair en compact bouwen.
- Slim vooruitkijken en opdrachtverlenen.
- En meer gebruikmaken van de kracht en kennis van inwoners.

Motie Bouwkundige voorzieningen basisscholen. In juli namen we unaniem een motie aan gericht op een gezond binnenklimaat op scholen. Het verbaast ons dat nu onvoldoende budget beschikbaar blijkt voor noodzakelijke verbeteringen. Ook de nieuwbouw van het IKC in Cadier en Keer moet financieel beter geregeld worden.

Motie Herstructurering sportpark Eijsden. ODE constateert dat geld is gereserveerd voor vijf businesscases voor sportvoorzieningen. U meldt dat o.a. locatie Panneslager in Eijsden prioriteit krijgt. Waarom een duur extern onderzoek naar sport op deze plek als de huidige sportlocatie volop kansen biedt? Luister naar sportverenigingen en andere geïnteresseerden en kom samen tot een plan voor een toekomstbestendig sportpark op de huidige locatie. Liefst incl. een plek voor het zwembad. En zorg dat er tijdig budget is voor realisatie van de businesscase!

Motie Huisvestingskansen door Samenkracht. Het college moet méér en strategischer vooruitkijken. Pak het **verenigingsgebouw** in Margraten, dat had wellicht geïntegreerd kunnen worden in de plannen voor de Bloesemgaard? Of de **bibliotheek in Eijsden**, waarvan de huisvestingsvraag al jaren bekend is. Voor die bieb betalen alle inwoners nu mee aan een **tijdelijke, lelijke en vooral dure voorziening**. Komende tijd komen kerken, boerderijen en bedrijven vrij die om een nieuwe invulling vragen…

Onze oproep: kies voor **inbreiding in de dorpen**. Betrek daartoe inwoners, en ook woningcorporaties, zorginstellingen en ondernemers bij de herontwikkeling van onze kernen. Samen weten en kunnen we zoveel meer!

En voorzitter, er is **hoop voor de bieb** in Eijsden! ODE ziet kansen op het perceel naast De Plus. We hebben hierover contact gehad met eigenaar en woningcorporatie. Een **unieke kans** voor een centraal gelegen bieb met ontmoetruimte, én betaalbare woningen. We horen graag uw acties.

Gekoppeld aan inbreiding ook de Motie Parrestraat. Er zijn signalen dat deze locatie in Oost-Maarland nu mogelijk toch kansen biedt. Ons verzoek: ga met inwoners in gesprek.

Motie Tiny Houses en Hofjeswonen. Bouw naar de behoefte van inwoners. In hofjes waar jong en oud samenwonen en naar elkaar omkijken. En via Tiny Houses. Wijs een pilotlocatie aan en doe ervaring op.

Motie Circulair (ver)bouwen. De gemeente heeft een voorbeeldfunctie bij wonen en maatschappelijk vastgoed. Ons initiatief met stichting HoudZaam bij kasteel HoogCruts is prachtig! Veranker daarom circulair en biobased bouwen in ons beleid en onze bouw-, inkoop- en aanbestedingsregels.

Onze laatste motie gaat over het **Herstraatprimaat**. Een werkwijze die andere gemeenten ook toepassen: als onze trottoirs weer eens worden opengebroken voor glasvezel of ander leidingwerk, laat het terugleggen van stenen dan plaatsvinden door bedrijven waar we als gemeente een contract mee hebben. Dat verhoogt de kwaliteit en bespaart wellicht kosten.

Daarnaast vragen we aandacht voor de Kampweg in Gronsveld. Plaats ter bewustwording snelheidsmeters en maak concreet in het Meerjaren-investeringsplan hoe deze weg echt veiliger gemaakt kan worden en prioriteit kan krijgen.

Ook roepen we u op om **kritischer te zijn** op hoe externe aannemers hun **opdracht uitvoeren**. De recent aangelegde verkeersdrempel bij Withuis lijkt lager dan op de oorspronkelijke tekening en voldoet volgens onze informatie niet aan de norm. Wellicht is dat mede oorzaak dat er nog steeds te hard wordt gereden? Wij vragen het college ook hier snelheidsmeters te plaatsen.

Neem bovendien bij ál uw verkeersgerelateerde besluiten de aanbevelingen in het eindrapport van Stichting Verkeersleefbaar Heuvelland serieus.

Voorzitter, ik rond af:

ODE vindt dat het college met deze begroting **de rekening van haar werkwijzen en ambities te gemakkelijk bij onze inwoners** neerlegt.

Tegelijkertijd blijft **onduidelijk** wat er afgelopen jaren met ons belastinggeld is gebeurd en wat men de komende jaren precies gaat doen. **Ambities lijken te sturen op groei.** Op bedrijven en inwoners 'van buiten'. Terwijl er werk aan de winkel is om te zorgen voor een **goed leefklimaat** voor onze **huidige inwoners**.

Als we **jaarrond scherper aan de wind zeilen**, onnodige onderzoeken schrappen, efficiënter samenwerken en meer alert zijn op beschikbare subsidies, kunnen we **mogelijk de forse OZB-verhoging voorkomen**. Om te beginnen **nu**: een besparing van 225.000 euro, ter compensatie van 4% OZB-stijging in 2027, die moet toch te vinden zijn in deze miljoenenbegroting?

Besteed onze reserves anders. Investeer ook in ons **sociaal domein** en versterking van ons **landschap.** En natuurlijk in **passende woningen** en in **dienstverlening** die betrouwbaar en transparant is. **Geen geld voor vage ambities, maar voor concrete doelen.**

En college, wees **zichtbaar in onze dorpen**. Niet alleen met een fietstochtje voor mooie foto's, maar met **structurele** ambtelijke en bestuurlijke aanwezigheid, regelmatige **dorpsschouwen** en **serieuze burgerparticipatie**. Geef uitvoering aan onze **Participatieverordening uit 2022**. En zet vaart achter de evaluatie die er al lang had moeten zijn. Versterk ook digitale inwonersraadplegingen. Met slechts 59 TIP-deelnemers zijn de uitkomsten nu weinigzeggend.

Voorzitter, ODE zou graag een gemeente zien waarin:

1. inwoners daadwerkelijk worden gehoord en
2. gemeenschapsgeld zichtbaar resultaat oplevert voor huidige inwoners.

We zien uit naar de **inbreng** van de andere fracties en een **goede onderlinge dialoog**, in het **belang** van onze **inwoners**.

Dank u wel voor uw aandacht.